

”Ärade landsmaninna!”

Om Samuel Magnus Hills brev till Selma Lagerlöf

För lite drygt hundra år sedan hade Selma Lagerlöf en entusiastisk och ganska välkänd beundrare i USA—Samuel Magnus Hill. Han var professor i svensk litteratur och var dessutom en av redaktörerna för *Ungdomsvännen*, en illustrerad svensk-amerikansk ”Tidskrift för hemmet”. Hill kämpade tappert för att hålla sig à jour med det rikssvenska kulturlivet. Det var ingen lätt uppgift från den lilla staden Wahoo på Nebraskas prärie, men tack vare sitt flitiga engagemang i den svensk-amerikanska pressen var han förvånansvärt välinformerad om vad som tilldrog sig inom svensk kultur, politik och kyrkligt liv.

Hill hade med sina föräldrar och syskon utvandrat redan 1868, 17 år gammal. Intelligent, idog och målmedveten lyckades han skaffa sig en universitetsutbildning på det svenska präst- och lärarseminariet Augustana College i Rock Island, Illinois. Nyutexaminerad undervisade han sedan ett par år på Gustavus Adolphus College i Minnesota, följt av ett år som luthersk missionär bland skandinaviska mormoner i Salt Lake City, Utah. Sedermera blev Hill professor (1884 – 1915) och under många år dessutom tillförordnad rektor (1886 – 1901) för Luther Academy, ett litet, svenskspråkigt *Junior College* i Wahoo, Nebraska. Men det var inte ett liv utan komplikationer. Hill skriver mot slutet av sin akademiska bana:

De första åren jag var här led jag ej af hemsjukan. Tvärtom, jag var glad att jag hade väl kommit från Sverige. Det är en både sorglig och smärtsam erfarenhet, att hata och förakta sitt fädernesland. Men den erfarenheten har jag gjort. Den frivilliga landsflykt, som tusentals af Sveas barn hvarje år göra, har nog sina tvingande skäl. Den bistra nöden är en svår herre, till och med i ett annars älskadt fädernesland.

Jag var ej hemsjuk de första femton åren, men jag tänkte, att då jag tjänat nog pengar, skulle jag resa hem och stanna där. Jag tänkte aldrig, att jag skulle lefva och hafva utsikten att dö här i Amerika. Och jag kan icke tänka den tanken än (1914) fastän det dock synbarligen kommer att blifva min lott.¹

Det år Hill skulle fylla 50 hade han bestämt sig för att göra ett besök i sitt gamla hemland. (Det kom också att bli hans enda resa tillbaka.) Hill hade då varit ute i 33 år. Det blev en resa som han sparade till och förberedde under ett par års tid. Professorstjänsten var långt ifrån högavlönad; han hade åtta barn att försörja, och för att till slut verkligen komma iväg blev han tvungen att sälja nästan hela sitt bibliotek. Han reste i juni 1901 och stannade i Sverige hela den sommaren. Det var ingen semesterresa, även om han givetvis skulle återse hembygden

och hälsa på släktingar i trakten runt Västra Ryd i Östergötland. En medhavd fullmakt intygade att han var ”*Special Correspondent*” för den amerikanska dagstidningen *The Omaha Bee*², och att skriva tidningsreportage utgjorde en del av programmet. För Ungdomsvännens räkning hade han planerat att kontakta och intervjua en rad framstående politiker, författare och religiösa ledare i Sverige. Tanken var att dessa möten och samtal skulle kunna leda till artiklar. Hill skulle också delta i en sommarkurs vid Uppsala universitet, närvara vid ett prästmöte i Linköping samt delta i den Lutherska världskonferensen i Lund. Det fanns dessutom ytterligare ett uppgift – att sondera möjligheten att hitta arbete i Sverige och flytta tillbaka med familjen.

Allt gick inte som Hill hade tänkt sig. ”De flesta som jag ämnade besöka och till vilka jag hade skaffat mig introduktionsbref, voro ute på landet”³, suckar han i dagboken, och några diskussioner om tjänst eller arbete omnämns aldrig heller. Men han träffade många släktingar och gjorde en rad studiebesök för sin artikelserie om svenska industriförhållanden, där arbetarnas situation var av stort intresse. Han deltog i sommarkurserna vid Uppsala universitet, där han som ung en gång drömt om att få studera. Just innan sekelskiftet hade Hill försökt få tjänstledigt från sin tjänst i USA för ett års studier där, men hans ansökan avslogs av universitetsstyrelsen för Luther Academy. I Uppsala höll Hill ett föredrag om en rad svensk-amerikanska angelägenheter och passade i sitt anförande på att inflika en hälsning till Selma Lagerlöf. Hill rapporterar följande i sin resedagbok:

Jag sände en hälsning till Sveriges förnämsta författarinna, Selma Lagerlöf, att hon behöfde icke resa till Egypten att där studera mumier, som varit balsamerade tre och fyra tusen år, utan hon skulle resa öfver till Förenta staterna att studera lifs lefvande människor, svenskar af hennes eget folk, och de voro ganska ’mycket lefvande’, på engelska: *very much alive*, och hon skulle icke festas till döds, som vi hade hållit på att göra med [biskop] Scheele och [teologen] Waldenström. Hon kunde resa inkognito som en skollärlarinna från Sverige, och sålunda studera oss utan att festas till döds eller att få oriktiga föreställningar om våra förhållanden.⁴

Det är en uppmaning som Hill enträget kommer att upprepa i sina brev till Selma Lagerlöf. Varför ville Hill så gärna att hon skulle komma till Amerika? Svaret kräver lite bakgrundshistoria. Breven är intressanta eftersom de speglar det komplicerade förhållande som rådde mellan svenskarna i Sverige och svenskarna i USA under denna tid. År 1900 hade nästan en miljon svenskar utvandrat, och emigrationen visade inga tecken på att avta.⁵ En viss oro hade dykt upp bland svenska politiker och storbönder – skulle Sverige tömmas på så mycket folk att det skulle leda till problem med arbetskraften för jordbruket? En stor offentlig utredning hade tillsatts för att studera och analysera emigrationens orsaker.⁶

Emigrationsutredningens resultat publicerades under åren 1907 – 1913. Ämnet debatterades vida. Gustav N. Svan skriver bland annat i sin långa artikelserie om Hill i Svenska Amerikanaren i början av 30-talet: ”Bland de ’rörelser’ i Sverige som på sin tid läto mycket tala om sig, rörelser med långa namn, vilka nu väl i det närmaste äro glömda, må i detta sammanhang nämnas Nationalföreningen mot emigrationen, Den svenska egnahems-rörelsen och Emigrationsutredningen med många bilagor, årsberättelser och betänkanden.”⁷ I Bilaga VII till Emigrationsutredningen, utgiven 1908, hittar Svan ett brev från signaturen ”S. M. H.” där Hill redgör för orsakerna till sin familjs utvandring, vilket klart och tydligt visar att Hill var både insatt och engagerad i denna debatt.

I Sverige sågs utvandrarerna ofta som ”svikare” som hade övergivit Sverige, och när några av dem återvände med kontanter på fickan och huvudet fyllt av utländska idéer blev de lätt offer för Jante-lagen – de sågs då som amerikaner som trodde att de ”var förmer än andra”. I Amerika kände sig många svenskar fortfarande främst som svenskar. De var lojala mot sin svenska identitet. De hyllade kungen, svensk natur, sin lutherska tro och sina barndomsminnen. De flesta hade släkt och vänner kvar i Sverige. Som alla andra svensk-amerikanska journalister, lärare och kyrkliga ledare som kämpade för att bevara svenskheten i Amerika, försökte Hill uppmuntra allt som kunde stärka banden till Sverige och svenskhetens bevarande. I detta arbete hade man också stöd från Sverige. I Göteborg 1908 stiftades till exempel *Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet*, en organisation som för övrigt är aktiv än idag under namnet *Riksföreningen Sverigekontakt*.⁸

Samtidigt var svensk-amerikanerna oerhört tacksamma för de möjligheter och den levnadsstandard de fått i sitt nya hemland. Den svensk-amerikanska identiteten, den som Hill kallade ”den frivilliga landsflykten”, var något helt nytt. Den hade vuxit fram ur den amerikanska smältdeglen där en rad olika språk, kulturer och livsstilar blandats med varandra. Den innehöll mycket nytt som kunde beskrivas och förklaras – allt från naturen till vardagslivet i den nya världen. Svensk-amerikanerna kände sig i det här fallet aningen underlägsna, därför att det som svensk-amerikanska författare och konstnärer skildrade aldrig riktigt accepterades som bra nog i Sverige.

Det är precis detta känsliga ämne som Hill tar upp i sin föreläsning i Uppsala. Han skriver i sin resedagbok: ”Jag bemötte prof. Adolf Noreens klander, att ingen svensk litteratur fanns bland oss.”⁹ Den enkla lösning som Hill ser på detta problem – att det i rikssvenskarnas ögon saknades kvalificerade svenska författare i Amerika som kunde skildra det nya svensk-amerikanska livet – blir alltså att försöka locka Selma Lagerlöf att ta sig an uppgiften. Ingen skulle våga klandra en sådan berömd och respekterad författarinna för bristande

konstnärsskap. Här bör man också infoga att trots Hills beskrivning av Selma Lagerlöf som ”Sveriges förnämsta författarinna” var han inte helt utan reservationer. Det hade med politik att göra. Hill stack inte under stol med sina socialistiska sympatier. Direkt efter ankomsten till Sverige besökte han bl a redaktionen för socialisternas tidning Ny tid i Göteborg,¹⁰ och längre fram i Stockholm sökte han upp socialdemokraten Hjalmar Branting, som gjorde ett mycket positivt intryck på Hill.¹¹ Vad gäller Selma Lagerlöfs roman Antikrists mirakler, ett skönlitterärt verk som avsåg att försona kristendomen med socialismen, formulerade sig Hill ganska kritiskt och skrev att ”det är socialismen och den religiösa kommunismen hon där vill nedsabla.”¹²

Man får inte den uppfattningen att Hill hade kontaktat Selma Lagerlöf innan föreläsningen i Uppsala, och något sådant brev finns inte heller bevarat i Lagerlöfs brevsamling på Kungliga biblioteket i Stockholm. Däremot finns det brev som Hill skrev till henne någon månad efter hemkomsten till Wahoo, Nebraska. Brevet är daterat den 16 november 1901. Där nämner han sin hälsning från Uppsala och upprepar sin inbjudan att författarinnan borde komma till Amerika och göra en föredragsturné. I det brev från Selma Lagerlöf som Hill senare kom att citera i sin artikel om Gösta Berlings saga, för övrigt det enda fragment från henne som finns bevarat, säger hon märkligt nog ”Jo, den hälsning som Ni i Uppsala sände mig, har nått mig från flera håll, och jag tackar er hjärtligt därför.”¹³ Hill skriver i Ungdomsvännen att detta brev var daterat den ”26 dec 1900,” vilket skulle vara sex månader före Hills besök i Uppsala. Detta stämmer nog inte. Han måste ha menat 1901 eftersom han den 4 februari 1902 skriver och tackar henne för brevet.

Varför kan vi inte verifiera exakt datum i Lagerlöf brev? Därför att den mapp i Hill-arkivet på Augustana College i Rock Island, Illinois, där breven från Selma Lagerlöf borde ha funnits, är tom.¹⁴ Det finns inga kopior på breven och de är utan förklaring försvunna. Ytterligare en mapp som också kunde ha innehållit korrespondens saknas helt.¹⁵ Därför vet vi varken vad eller hur många gånger Lagerlöf skrev till Hill.

När Hill skriver till Lagerlöf i februari 1902 ber han henne också berätta om tillkomsten av Gösta Berlings saga. Vi får då förmoda att hon så småningom som svar på detta brev sänder Hill sin ”En saga om en saga”, ur vilken han citerar rikligt i den presentation han sedan ställer samman för Ungdomsvännen 1903. Hill måste någonstans ha läst eller hört att Lagerlöf var sysselsatt med en lärobok för den svenska skolan, och han tolkar detta som att det rörde sig om en grammatika. Att det skulle handla om Sveriges geografi hade han inte uppfattat. Därför presenterar han idén att de två tillsammans ska författa en svensk grammatik ”enligt den s.k. åskådningsmetoden”, där satsdelarna spaltas upp

med streck och pilar. Hill menar – eftersom Lagerlöf redan hade en förläggare – att en sådan grammatika skulle kunna ge ”en god förtjänst”, och som lågavlönad akademiker var nog alla extrainkomster välkomna.

Exakt vad Lagerlöf svarade på detta förslag vet vi inte, men något samarbete om en grammatika kom aldrig till stånd. Kanske svarade hon inte alls, för ett år senare, den 2 mars 1903 skriver Hill på nytt ett brev till henne. Det fotografi han bett om har inte kommit, och ej heller har ”den redogörelse Ni godhetsfullt lofvade sända rörande Gösta Berlings tillkomst ... anländt.” För att visa hur uppskattad Lagerlöf var bland svensk-amerikanerna, rapporterar Hill att både Gösta Berlings saga och Jerusalem går som följetonger i de svensk-amerikanska tidningarna. Hill återkommer till tanken att Lagerlöf borde resa till Amerika för att sedan kunna skriva om ”Svenskarne i vesterlandet”. Hill menar att en sådan roman kanske skulle kunna handla om Erik Jansarna, som tidigt anlade det religiösa utopisamhället Biskopskulla strax norr om Galesburg, Illinois. ”Erik Janssons son bor här i staden [Wahoo, Nebraska]” berättar Hill ivrigt och tycker att ”Rättegångshandlingar och kyrkoprotokoll ... kunde gifva uppslag till någonting storartadt särskildt för Eder penna.” Det här var ett viktigt ämne att skriva om, menar Hill: ”En sympatiskt skriven skildring av landsmännen här skulle förena oss och i betydlig mån stärka svenskheten här.”

På detta brev svarar Selma Lagerlöf tydligen omgående, för på självaste amerikanska nationaldagen 4 juli 1903 tar sig Hill tid att returnera några korta rader: ”Mycken tack för porträttet och boken”. Han har nu tillräckligt med material för att kunna ställa samman en presentation i Ungdomsvännen, och upprepar bara som hastigast vad han sagt i det tidigare brevet, att både ”Gösta Berlings saga och Jerusalem gå nu såsom följetonger i flera svensk-amerikanska tidningar.” Kanske är det i detta försvunna brev – som Hill citerar i sin presentation – som Lagerlöf skriver att hon tycker att hon på sätt och vis redan har skrivit om hur det moderna amerikanska påverkat det traditionella svenska:

Hvad mig angår, håller jag nära nog på att skriva en sådan bok, som Ni åsyftar. Om Ni väntar till nästa år, skall Ni få se, att jag ej varit ute i österlandet för att gräfvu upp mumier, utan helt enkelt för att studera en koloni sammansatt af gammeldags dalbönder och moderna amerikaner. Skådeplatsen blir ju ej den Ni ville, men jag tänker att mycket af hvad Ni ville ha sagdt skall komma fram i boken; ty det är med största intresse och förvåning jag såg det växande¹⁶ inflytande, lifvet med amerikanerna utöfvade på svenskarna, den uppfostran de undergått så att säga, och jag förstår den tacksamhet Ni känna för Ert stora nya hemland.

Men någon bok om Amerika blir ju ej detta, och hvem vet, om jag kan komma att någonsin skriva en sådan.¹⁷

Man får anta att Hill sände Selma Lagerlöf ett exemplar av Ungdomsvännen när artikeln om henne med fotografi och namnteckning väl trycktes i oktober 1903. Om hon sedan svarade Hill angående detta vet vi inte.

Sedan blir det ett fem år långt uppehåll i Hills brevskrivande. Men den 3 december 1908, två veckor efter Selma Lagerlöfs 50-årsdag, sätter han sig framför sin nyinkaffade svenska skrivmaskin. Efter ha gratulerat författarinnan på ”halfmilastolpen på livets väg”, nämner han att Nils Holgersson ”utgifves nu i New York, förmodligen med Edert medgifvande”, en intressant kommentar om dåtidens problem med bristande respekt för internationell copyright. Nils Holgerssons underbara resa hade då nyligen utkommit i Sverige i två delar 1906 – 1907. Sedan återkommer Hill entusiastiskt till sin tidigare framlagda tanke att Lagerlöf borde komma och skildra svensk-amerikanernas liv. Hill tror att det skulle kunna gå att skaffa gratis resa; att föreläsningar skulle kunna ordnas; att svenska hem överallt skulle öppna sina dörrar; att det vore möjligt att resa inkognito; att många märkliga svenska levnadsöden skulle kunna skildras och att banden mellan svenskar och svensk-amerikaner därigenom skulle stärkas. Till sist erbjuder sig Hill att hjälpa till att organisera allt detta.

Om Selma Lagerlöf svarade på detta brev vet vi tyvärr inte, men det är intressant att filosofera över vad som skulle kunna ha hänt *om* hon tilltalats av Hills tanke och verkligen kommit till Amerika; *om* hon gjort en lång föreläsningsserie och träffat en rad svensk-amerikaner. Säkerligen hade hon fått uppleva ”sagolika äfventyr, otroliga strapatser och annat dylikt stoff, passande för romaner”, som Hill skriver. Ja, tänk om hon använt sig sig av detta material och skrivit en utvandrarroman. Vilka slags människor hade hon då skildrat? Landsortsbefolkning från gårdar och torp; de växande industristädernas fabriksarbetare; individer med utbildning – präster, kolportörer och studenter; eller den del av den svenska överklassen som försvann till Amerika? Var skulle hennes sympatier ha legat? Och vad hade då hänt? Skulle Vilhelm Moberg ha känt samma behov att skriva sina romaner? Eller skulle de ha blivit annorlunda därför att hennes kanske inte var proletära nog? Skulle det svensk-amerikanska ha blivit en mycket större och mer intressant genre i svensk litteratur om Selma Lagerlöf tidigt blivit en del av den?

Varför tilltalades inte Selma Lagerlöf av Hills generösa erbjudande? Exakt hur formulerade hon sig om hon tackade nej? Eftersom hennes brev är försvunna, blir varje försök till förklaring en gissning. Det finns flera möjliga svar. Självständighet kan vara en. Berömda författare får alltid brev från läsare med förslag på ämnen för framtida böcker, så varför skulle hon lyssna på en svensk-amerikansk professor som enträget ville att hon skulle ta sig an ett ämne hon själv inte valt? Eller så var det ännu enklare, att hon kanske lockades av tanken,

funderade på att resa, men insåg att hon helt enkelt inte hade tid? Selma Lagerlöf hade många järn i elden och en Amerika-resa skulle ha slukat värdefull arbetstid. Hill skrämde henne kanske när han skrev: ”Vidare tror jag att det alls icke skulle falla sig svårt att inkognito resa omkring ett helt år ...” *Ett helt år!* Lagerlöf var ju under åren fram till 1907 upptagen med de två volymerna om Nils Holgersson. Framgången med den boken gjorde det sedan ekonomiskt möjligt för henne att köpa tillbaka Mårbacka 1907, och frågan är om Hill ens kände till att gården gått ur familjens ägo och nu blivit återköpt. Mårbacka var vid återköpet förfallet och i behov av omfattande reoveringar, och Selma Lagerlöf började genast drömma och planera om allt hon skulle göra med sitt barndomshem. Två år senare vann Selma Lagerlöf Nobelpriset, den första kvinna att tilldelas detta internationellt uppmärksammade pris. Det skulle under alla omständigheter ha varit svårt att vika ett helt år för resor i Amerika under den här tiden.

Men det är ändå ganska märkligt att Selma Lagerlöf inte besökte Amerika. I många bra berättelser finns det en okänd dimension, och här finns mycket riktigt ett intressant syskonförhållande som Hill antagligen inte visste något om, och som nog ytterst få kände till. Men tack vare Torbjörn Sjöqvists nyligen utgivna studie, *Kära Syster!* Jag tyckes hafva otur i allt. Om Johan Lagerlöf och hans syster Selma¹⁸, har en tidigare helt utforskad syskonrelation nu blivit ordentligt kartlagd. Av Selma Lagerlöfs fyra syskon var det brodern Johan som stod henne närmast, och det var Johan som flera gånger hjälpte henne ekonomiskt innan hon själv blev en framgångsrik författare. Mot slutet av 1880-talet drabbades Johan dock av ekonomiska svårigheter och valde efter en konkurs att lämna Sverige och börja om på nytt i Amerika.

Johan Lagerlöf kom till Chicago i juni 1890. Han flyttade omkring bland olika städer i norra Mellanvästern och på sensommaren 1895 följde hans hustru Nanny och son Per efter. 1906 flyttade familjen slutgiltigt vidare till Seattle där Johan – med Selma Lagerlöfs ekonomiska stöd – öppnade och drev en liten frukt- och tobaksbutik. Han drabbades ständigt av motgångar och blev aldrig speciellt framgångsrik, och det blev nu Selma Lagerlöf som regelbundet kom att stötta familjen ekonomiskt. Johan Lagerlöf avled i Seattle 1912. Johans fru Nanny dog i samma stad 1926 och båda ligger begravda där. Sonen Per Lagerlöf, född i Sverige 1887 (och som i USA kallade sig Percy), lämnade efter moderns död Seattle. Ett par år senare skickar han ett sista meddelande från San Francisco till sin halvsysster Astrid i Seattle, där han skriver att han är ”på väg till Sydamerika för att leta rubiner”. Torbjörn

Sjöqvist konstaterar mot slutet av sin studie att efter det är han spårlöst försvunnen, ”Per [som] var berättigad till en tredjedel av arvet”¹⁹ efter Selma Lagerlöfs bortgång 1940.

När man begrundar allt detta, slår tanken en att det kanske var på grund av broderns liv i Seattle som Selma Lagerlöf drog sig för att resa till Amerika och skildra svensk-amerikaner i romanform. För i familjens brevväxling finner man att Samuel Magnus Hill inte var den förste att be Selma Lagerlöf att komma till Amerika. Bara ett par år före Hills uppmaning från föreläsningen i Uppsala, skriver nämligen Johan Lagerlöfs hustru Nanny, ”Tänk, Selma om dina färder någon gång förde dig till detta stora, underfulla land, – säg?”²⁰ Tydligt är att Nanny gärna ville att Selma Lagerlöf skulle komma. Nanny ansåg också att svenskarnas liv i Amerika, ”de många flera tusende som gått i grav här”²¹, som hon skriver, borde skildras för svenskarna i Sverige. Johan, som från svensk överklass hamnat i den amerikanska arbetarklassen och aldrig lyckats återta sin sociala ställning, var kanske inte lika angelägen att bjuda in sin alltmer framgångsrika syster. Varför besöker inte Selma sin bror och hans familj? Det kan ha bottnat i en känslig och emotionellt svårhanterlig klassfråga. För många i den svenska överklassen var en utvandring till USA en sista chans att börja om efter olika slags svårigheter i Sverige. Säkert förstod Selma Lagerlöf till fullo broderns komplicerade situation i Amerika.

Samuel Magnus Hill, uppvuxen i en mycket fattig familj i Östergötland, lär i en mapp ha samlat historier om svenska aristokrater som misslyckats i Amerika. Livet ut var han mycket fascinerad av detta. Hill's dikt ”Grefven” är ett exempel på detta och slutar: ”En tillflyktsort har detta landet varit / för mången jäktad mödans arme son, / och mången man förhoppningsfull har farit / till vesterlandet undan spott och hån. / Från hofvet och från Sveriges höga herrar / ej komma andra än ruiner blott, / ty rangens stängsel deras sak förvärrar: / arbetets nesa, fattigdomens brott.”²² För svenska pigor, drängar och fabriksarbetare hade Amerika onekligen en hel del att erbjuda, medan de som kom från de högre klasserna och var tvingade att börja om från botten – i ett land med en helt annan syn på klasstillhörighet – inte hade det lätt. Johan Lagerlöfs hustru Nanny, själv kommen ur svensk adel, skriver att ”de flesta äldre s.k. bättre familjer ha det ofta svårt.”²³ Att Johan kände sig socialt isolerad och utan vänner framkommer också tydligt ur brevväxlingen, och att en av Nannys bröder i Amerika efter misslyckade spekulationer tar livet av sig, understryker problematiken.

Torbjörn Sjöqvist tar upp ytterligare en möjlig förklaring. Han skriver att Selma Lagerlöf ”var också alltid angelägen om att vifta bort gissningar om förebilder för romangestalter. En berättelse där en emigrerande man stod i centrum skulle få många läsare

att tänka på Johan. Hon ville kanske skydda sin bror mot närgånget intresse.”²⁴ Det finns även en rad indicier som talar för att brodern kan ha haft problem med alkohol. Det är allmänt känt att Selmas och Jonas far var gravt alkoholiserad och i folkmun kallades ”Mår-Bacchus”. Torbjörn Sjöqvist skriver i ett brev bland annat att ”i konkurshandlingarna hemma i Sverige finns det obetalda räkningar på avsevärda mängder ädla drycker. Han hade naturligtvis som företagare förväntningar från affärsbekanta men ...” Sjöqvist nämner också att Johan i ett brev till Selma är ”stolt över att sonen Per är absolutist. Han skriver också att han under sjukdomen inte tål alkohol, men tillägger att sådana drycker är billiga [i Seattle].”²⁵ Om det nu var så, ville Selma Lagerlöf kanske inte att detta förhållande skulle kopplas till henne i en tid då nykterhetsrörelsen växte sig allt starkare.

Johan Lagerlöfs livsbana i Amerika var med andra ord varken speciellt moraliskt upplyftande eller ett exempel på ekonomisk framgång, något som ofta lyftes fram bland svensk-amerikaner. Hill själv var inte så intresserad av Amerika som den ekonomiska framgångens land, utan såg USA som en plats där en människa kunde få en chans att börja om; han var således mer intresserad av den moraliska nystart som Amerika kunde erbjuda. I sitt sista brev till Selma Lagerlöf beskriver han vad författarinnan skulle finna om hon kom: ”En upptäckt skall ni förmodligen göra: att stundom kunna brottslingar komma bland främmande och börja ett nytt lif och vara en heder för sig och sitt folk. Jag känner personligen några fall, och de finnas helt säkert i mängd.” Kanske var det i Selma Lagerlöfs fall en annan vision av Amerika som genom brodern skyttades fram, och som hon valde att inte närma sig genom ett besök.

Lars Nordström

Beavercreek, september 2010

NOTER

¹ År 1914 skrev Hill rent sin dagbok från den hemresa han gjort 1901. Han kallade det maskinskrivna manuset ”Sverigeresan”. Originalen förvaras nu i Hill-arkivet på Swenson Center, Augustana College, Rock Island, Illinois, och utdraget finns i Box 1, Folder 3, s. 1 och 2.

² ”Sverigeresan”, Hill-arkivet, Box 1, Folder 3, s. 18.

³ ”Sverigeresan”, Hill-arkivet, Box 1, Folder 3, s. 15.

⁴ ”Sverigeresan”, Hill-arkivet, Box 1, Folder 5, s. 116.

⁵ Lars Ljungmark, Den stora utvandringen: Svensk emigration till USA 1840 – 1925, Stockholm, Sveriges Radio, 1965, sid. 198.

⁶ Denna studie fick namnet ”Emigrationsutredningen” och publicerade sina resultat under åren 1907 till 1913.

---

⁷ Gustav N. Svan, "Samuel i Källstorp" i serien Svensk-Amerikanska bilder och minnen, Svenska Amerikanaren, 17 augusti, 1933.

⁸ Organisationen bytte namn 1979.

⁹ "Sverigeresan", Hill-arkivet, Box 1, Folder 5, s. 116.

¹⁰ "Sverigeresan", Hill-arkivet, Box 1, Folder 3, s. 12.

¹¹ "Sverigeresan", Hill-arkivet, Box 1, Folder 5, s. 86. Hill skriver: "Den andre i ordningen som jag besökte i detta ärende var redaktör Branting, som äfvenså bemötte mig vänligt och förekommande." Hill skrev så småningom en artikel om Hjalmar Branting i Ungdomsvännen: Illustrerad Tidskrift för Hemmet.

¹² Från inledningen till Hills artikel "Selma Lagerlöf" i Ungdomsvännen: Illustrerad Tidskrift för Hemmet, Årgång VIII, Rock Island, Illinois, Oktober 1903, s. 300.

¹³ Selma Lagerlöf citerad i Hills artikel "Selma Lagerlöf" i Ungdomsvännen, s. 302.

¹⁴ Den logiska förvaringsplatsen för Selma Lagerlöfs brev borde ha varit Box 1, Folder 5 eller Folder 2.

¹⁵ Folder 1 i Box 1 saknas. Eftersom Folder 2 innehåller brev, är det möjligt att den försvunna Folder 1 också innehöll korrespondens.

¹⁶ Originaltexten i Ungdomsvännen säger "väckande", vilket gör meningen obegriplig, utan det måste vara ett tryckfel för "växande". Hill hade en bitvis svårsläslig handstil.

¹⁷ Selma Lagerlöf citerad i Hills artikel i Ungdomsvännen, s. 302.

¹⁸ Torbjörn Sjöqvist, Kära Syster! Jag tyckes hafva otur i allt. Om Johan Lagerlöf och hans syster Selma, Sunne, Mårbacka Förlag, 2010.

¹⁹ Kära Syster!, s. 139.

²⁰ Kära Syster!, s. 89.

²¹ Kära Syster!, s. 85.

²² Hills dikt finns att läsa i sin helhet på [www. swedishrootsinoregon. org](http://www.swedishrootsinoregon.org)

²³ Kära Syster!, s. 85.

²⁴ Kära Syster!, s. 101.

²⁵ Torbjörn Sjöqvist i ett brev till Lars Nordström, 9 september 2009.